

1	2	3
Контроль	Елемент управління економічними процесами й об'єктами, який полягає у нагляді за ними з метою перевірки їх відповідності стану, передбаченому законами, юридичними нормативними актами, а також програмами, планами, договорами, проектами, угодами [5, с. 346]	1) порівняльний аналіз рейтингових оцінок попередніх років зі звітним з метою визначення відхилень; 2) порівняльний аналіз рейтингових показників діяльності банку з показниками конкурентів; 3) порівняльний аналіз планових рейтингових оцінок з фактичними

На основі проведеного узагальнення можна сказати, що існує можливість використовувати рейтинги у процесі реалізації основних функцій управління. Таким чином, рейтингове управління банком можна визначити як процес прийняття рішень, у якому рейтинг використовується для планування, організації, мотивації та контролю діяльності банку.

Рейтингове управління банком є більш ефективним порівняно з традиційними схемами за рахунок таких переваг, як: зменшення часу та витрат на процес прийняття рішень; підвищення об'єктивності управлінських процесів у результаті зниження впливу суб'єктивних факторів; висока швидкість реалізації рейтингових методик за рахунок наявності чітких алгоритмів; забезпечення прозорості механізмів управління.

Слід зазначити, що широке використання рейтингів та їх переваги у процесі прийняття рішень не привели до суттєвої трансформації управлінських процесів у вітчизняних банках на даний момент. Така ситуація зумовлена рядом причин: закритість більшості рейтингових методик; недостатня обґрунтованість показників, що використовуються у методиках; нездатність методик рейтингових агентств своєчасно виявити банківські установи, що знаходилися у кризовому стані. Як приклад можна навести невідповідність рейтингів, що були присвоєні багатьом банкам у 2008 році, реальному стану установ. За 2 місяці до виникнення кризової ситуації у банку "Надра" українські рейтингові агентства вважали його одним з найнадійніших [7, с. 24].

Таким чином, процес формування практики рейтингового управління має включати в себе вдосконалення існуючих рейтингових методик відповідно до вимог сучасного стану економіки України.

Узагальнення підходить до визначення сутності рейтингового управління та застосування рейтингів у процесі реалізації основних функцій управління банком дозволило запропонувати визначити поняття "рейтингове управління" як процес прийняття рішень, у якому рейтинг використовується для планування, організації, мотивації та контролю діяльності банку. Дане визначення підкреслює безперервний, циклічний характер рейтингового управління та його необхідність при виконанні взаємопов'язаних функцій управління банківською установою. Виділені переваги рейтингового управління обумовлюють підвищену ефективність даного виду управління порівняно з традиційними. Слід зазначити, що впровадження рейтингового управління є можливим лише за умови усунення ряду недоліків існуючих рейтингових методик.

Література: 1. Рейтингове управління економічними системами / Богатов О. І., Лисенко Ю. Г., Петренко В. Л., Скобелев В. Г. – Донецьк : Юго-Восток, 1999. – 109 с. 2. Вітлінський В. В. Моделювання економіки : навч. посібн. / В. В. Вітлінський. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с. 3. Комплексные оценки в системе рейтингового управления предприятием : монография / А. П. Белый, Ю. Г. Лысенко, А. А. Мадых, К. Г. Макаров. – Донецк : Юго-Восток, 2003. – 117 с. 4. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – 2-е изд. – М. : Дело, 2004. – 800 с. 5. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. Т. 1 / [за ред. С. В. Мочерного]. – Львів : Світ, 2005. – 616 с. 6. Большой экономический словарь / [под. ред. А. Н. Азриляна]. – 2-е изд. доп., перераб. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с. 7. Боги из рейтинговых агентств // Власть денег. – 2010. – № 28–29. – С. 24–27.

УДК 368.029

Сорокіна Л. В.

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКІВ

Анотація. Розглянуто актуальні питання, пов'язані з оцінкою фінансової стійкості страхових компаній. Здійснено порівняльний аналіз підходів до оцінювання фінансової діяльності українських страховиків із зарубіжними. Надано рекомендації щодо вдосконалення оцінки фінансової стійкості страховиків в Україні.

Аннотация. Рассмотрены вопросы, связанные с оценкой финансовой устойчивости страховых компаний в Украине и зарубежом. Проведена их оценка на примере одной из отечественных страховых компаний. Представлены рекомендации, направленные на совершенствование оценки финансовой устойчивости страховиков в Украине.

Annotation. The questions connected with the estimation of financial firmness of insurance companies are studied. A comparative analysis of methods of estimation of financial firmness of Ukrainian and foreign insurers is made. Based on these results recommendations to improve the assessment of financial firmness of insurance companies in Ukraine are developed.

Ключові слова: фінансова стійкість, страховик, оцінка.

У сучасних умовах загострення конкуренції в Україні однією з найважливіших умов успішної організації страхової справи є забезпечення необхідного рівня фінансової стійкості страховиків.

Під фінансовою стійкістю страховика слід розуміти такий стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, при якому забезпечується безумовне виконання зобов'язань перед страхувальниками та іншими страховиками на основі позитивної динаміки прибутку при збереженні платоспроможності з урахуванням розподілу ризиків і зміни кон'юнктури ринку.

Фінансова стійкість страхової компанії і засоби її визначення мають практичний інтерес для потенційних споживачів страхових послуг. У розвинених країнах з метою надання страхувальникам необхідної інформації застосовуються оцінки незалежних рейтингових агентств, таких, як Standard & Poor's Corp., Moody's Investor Service Inc., Duff & Phelps Credit Rating Co, Fitch IBCA. Кожне з них для визначення фінансової стійкості використовує свою методику, побудовану на аналізі різних аспектів діяльності компанії. Присвоєння ними високого рейтингу для страховика означає підвищення його привабливості для потенційних споживачів.

Метою статті є розгляд вітчизняних та зарубіжних підходів до оцінки фінансової стійкості страховиків та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

В Україні діяльність закордонних агентств обмежена високою вартістю їх послуг. Офіційним рейтингом вітчизняних страховиків є Insurance Top, який ранжує компанії за величиною об'ємних показників, таких, як валюта балансу, власний капітал, обсяг зібраних страхових премій, частка пере-страхування у страхових преміях, страхові виплати, рівень виплат, обсяг страхових резервів. В Україні при аналізі фінансової надійності страховиків згідно з розпорядженням № 3755 Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг використовуються тести раннього попередження [1].

Серед українських фахівців, які розглядали підходи до оцінки фінансового стану страховика, можна виділити М. Александрову, О. Селиверстову, Р. Сушко, О. Ретинського та ін. З іноземних вчених можна назвати Д. Хемптона, Р. Глейзера, І. Габідуліна, С. Русіна. Слід відмітити, що в роботах цих авторів немає єдиного підходу щодо методів розрахунку показників для оцінки фінансової стійкості страхових компаній [2].

В Росії використовується методика рейтингової оцінки, побудована на базі аналізу кількісних показників діяльності страхової компанії, а також якісних показників, що мають кількісне вираження, яка проводиться на основі бухгалтерської, статистичної звітності, суб'єктивних показників, отриманих з інтерв'ю з менеджерами та інших документів. На основі розрахованих показників компанії та ранжованої шкали надається певний рейтинг страховику.

В Європі для оцінки платоспроможності використовуються системи відносних показників. Один з таких – рівень достатності покриття власними коштами (CAR), який визначається як відношення різниці фактичного рівня платоспроможності страхової організації та нормативного до нормативного рівня платоспроможності. Залежно від величини CAR, компанії дається певна оцінка достатності покриття власними коштами.

Для порівняння перелічених підходів проведемо оцінку фінансової стійкості на прикладі показників фінансової діяльності страхової компанії України УАСК "АСКА" за 2009 рік.

Розрахункові значення показників, які включені в тести раннього попередження, (таблиця) відносимо до відповідного рівня оціночної шкали та враховуємо коефіцієнт, що рекомендується. У результаті отримуємо загальну оцінку, яка округлюється до цілого числа, – оцінку "2" (задовільна), тобто відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні.

Таблиця

Порівняння показників різних підходів до оцінки фінансової стійкості страхових компаній

№	Тести раннього попередження (Україна)	Факт. значення	Методика Росії	Факт. значення	Методика CAR (Європа)	Фактичне значення
1	2	3	4	5	6	7
1	Показник дебіторської заборгованості	0,04	Показник достатності страхових резервів	3	Показник фактичного рівня платоспроможності	319 319 тис. грн
2	Показник ліквідності активів	0,4	Показники достатності власних коштів	9	Показник нормативного рівня платоспроможності	48 863 тис. грн
3	Показник ризику страхування	0,12	Показники залежності від пере-страхувального портфеля	9	-	
4	Зворотний показник платоспроможності	0,36	Показники інвестиційної діяльності	4	-	
5	Показник доходності	0,18	Показники загальної платоспроможності	28	-	

1	2	3	4	5	6	7
6	Показник обсягів страхування	0,12	Показники ліквідності	16	-	
7	Показник змін у капіталі	0,06	Показники рентабельності	11	-	
8	Показник змін у сумі чистих премій	0,24	-		-	
9	Показник незалежності від пере-страхування	0,18	-		-	
10	Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	0,16	-		-	
11	Показник дохідності інвестицій	0,12	-		-	
Оцінка	Бали – 1, 2, 3, 4	1,98 (задовільна)	Рейтинг – А, В, С, D	BBB (середня)	Оцінка покриття (недостатнє, нормальне, добре, надійне, відмінне)	Відмінне 553,5 %

У Росії визначення рівня фінансової стійкості знаходиться за допомогою групи показників, які майже не відрізняються від українських (див. таблицю). Сім укрупнених показників включають 21, які були оцінені та просумовані. Згідно зі шкалою рейтингу тип BBB відповідає середній фінансовій стійкості.

Згідно з методикою CAR показник визначається як: $CAR = (U_{\phi} - U_n) / U_n \cdot 100 \%$, та дорівнює для УАСК "АСКА" в 2009 році 553,5 %. Відповідно до нормативних значень, можна визначити оцінку покриття власними коштами як відмінну.

З проведених розрахунків можна зробити такі висновки. За двома підходами до оцінки – тести раннього попередження (Україна) та російська методика А, В, С, D, страхова компанія УАСК "АСКА" на 2009 рік отримала майже однакові оцінки: задовільна та середня фінансова стійкість відповідно.

Це означає відсутність серйозних проблем, фінансові показники знаходяться на середньому рівні. Ці методики використовують однакові показники, більшість з яких розраховується на основі капіталу, під яким розуміється різниця між чистими активами та нематеріальними активами і зобов'язаннями за балансом. Можна сказати, що російська методика дещо ширша, адже за нею розраховуються групи показників, які можуть доповнюватися, корегуватися. У тестах раннього попередження чітко визначено одинадцять основних показників.

Відмінним від попередніх є результат оцінки за CAR. Цей підхід до оцінки фінансової стійкості не є повним, адже тільки на основі достатності покриття власними коштами не можна зробити повної оцінки фінансової стійкості підприємства. Він визначає тільки платоспроможність компанії, тобто здатність господарської одиниці виконувати свої фінансові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку, при чому в короткостроковій перспективі. Для оцінки фінансової стійкості на довгострокову перспективу її використовувати недоцільно. За проведеними розрахунками платоспроможність УАСК "АСКА" можна визначити як відмінну.

Тести раннього попередження, які використовується для українських страховиків для оцінки фінансової стійкості та ґрунтуються на використанні відносних показників, мають позитивні риси. Та є і деякі недоліки, які стосуються, з одного боку, споживачів, а з іншого – підвищення якості оцінювання. Це, перш за все, обмежений доступ до результатів тестування для страховальників та складність визначення зацікавленими особами встановлених коефіцієнтів у зв'язку з неповним розкриттям страховиками необхідної інформації.

Слід відмітити, що стійкість страховика значною мірою залежить від ефективності його перестраховальної діяльності, тож доцільно було б ввести відповідний показник. Наприклад, комплексний показник "ефективність перестраховальної політики", який включає показники: надійність партнерів страховика з перестраховальної діяльності, диверсифікація перестраховального захисту, структура розміщення ризиків, ефективність перестраховального захисту.

Упровадження запропонованих рекомендацій дозволить підвищити якість оцінки фінансової стійкості українських страховиків.

Література: 1. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України "Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків" № 3755 від 17.03.05 // Документи. – 2005. – № 13.
2. Шірінян Л. В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. В. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9 (75). – С. 173–178.